

Lausunto

27.02.2025

Asia: VN/24399/2023

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistaminen; työryhmän mietintö

Laki edunvalvontavaltuutuksesta (valtuutetun esteellisyys 17 §, omaisuuden lahjoittaminen 18 §, suhde eräisiin muualla laissa oleviin valtakirjaa koskeviin säännöksiin 20 §, edunvalvojan määrääminen valtuutetun tehtäviin 21 §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

dnron 25/03.01.00/2025

Aila Puustinen-Korhonen, erityisasiantuntija, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoja edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamista koskevasta muistiosta. Hyvinvointialue Hyvil Oy:llä ei ole lausuttavaa varsinaisesta muistiosta, mutta Hyvil haluaa tuoda Oikeusministeriön tietoon lastensuojelun ja vammaispalvelujen edunvalvontaan liittyvä ongelmat ja hyvinvointialueiden esille nostamat näkemykset lastensuojelun edunvalvonnan muutostarpeista.

Lastensuojelun edunvalvontaa on käsitelty Hyvilin lastensuojeluverkostossa vuoden 2024 aikana. Verkostossa on kaikkien hyvinvointialueiden edustus. Ehdotukset on työstetty verkostossa käytyjen keskustelujen perusteella ja toimitettu myös sosiaali- ja terveysministeriölle.

Säännökset edunvalvonnasta lastensuojeluasioissa otettiin lastensuojelulakiin 1.1.2008 voimaan tulleen lastensuojelulain kokonaisuudistuksen myötä. Säännökseen ei ole tehty muutoksia eikä säännösten toimivuutta käytännössä ole perusteellisesti arvioitu voimassa olon aikana.

Uusi vammaispalvelulaki, joka tuli voimaan 1.1.2025, sisältää myös velvoitteita (14 §) edunvalvojan määräämisestä. Edunvalvojien saatavuus tulisi varmistaa. Tähänkin asti edunvalvojista on ollut pulaa. Edunvalvojien saatavuuden ja soveltuvuuden varmistaminen ja heidän riittävä perehdyttämisensä tulisi olla selkeästi jonkin tahon, esimerkiksi oikeusaputoimistojen lakisääteinen tehtävä, kuten myös rekisteri edunvalvojista. Rekisteriä ei tällä hetkellä ole.

Lastensuojelun edunvalvonta pitäisi siirtää oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen koordinoitavaksi puolueettomuuden ja laadun varmistamiseksi ja kustannusten hillitsemiseksi.

Tilanteet, joissa lapselle täytyy lastensuojelussa hakea edunvalvojaa, ovat aina lasten kannalta erityisiä. Huoltajan sivuuttamisen on mahdollista sellaisissa tapauksissa, joissa objektiivisesti arvioiden on aihetta olettaa, että huoltaja joutuu lojaliteettiristiriitaan eikä sen vuoksi voi puolueettomasti valvoa lapsen etua. Ilmeinen puolueettomuuden vaarantumisen mahdollisuus voi vallita esimerkiksi silloin, kun huoltajan tai hänelle läheisen henkilön epäillään tai todetaan pahoinpidelleen tai käyttäneen seksuaalisesti hyväkseen lasta. Edunvalvojan määrääminen voi olla tarpeen myös tilanteissa, joissa lapsen huoltaja ei terveydentilansa, esimerkiksi mielenterveyden häiriön, vuoksi kykene valvomaan lapsen etua.

Edunvalvojan kelpoisuutta koskevat säännökset ovat liian laveat soveltuvuuden ja koulutusvaatimusten osalta. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten kanssa työskentely vaatii edunvalvojalta erityistä osaamista. Kansallisesti useat toimijat järjestävät edunvalvojille koulutuksia, mutta koulutusten sisältöjä ei ole määritelty kansallisella tasolla.

Valtakunnallisesti puuttuu lastensuojelun edunvalvonnassa valvonta sekä ohjaus.

Lastensuojelun edunvalvojen raportointivelvollisuus on epäselvää eikä siitä ole sääntelyä. Tehtävän asiamukaista hoitamista ei voida varmistaa, jos toimenpiteitä ei kirjata.

Lastensuojelun edunvalvojilta ei edellytetä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2024) mukaista rikosrekisteriotetta. Tämä on epäkohta, koska edunvalvojat työskentelevät alaikäisten kanssa.

Kansallisesti edunvalvojen koulutus on sekalaista. Edunvalvonnan laatuun on tärkeää kiinnittää huomiota, onhan juuri näiden lasten ja nuorten oikeuksien toteutumisessa suuria haasteita.

Edunvalvojen tuntihinnoittelut ovat nousseet paljon. Keskimäärin edunvalvojat laskuttavat n. 120 e/h (hintahaitari 90-200 e /tunti). Hintoja korotetaan vuosittain eikä niistä ole säädetty lailla eikä asetuksella. Kustannusten hillitsemiseksi palkkioperusteesta tuli säätää asetuksella ja kustannusvastuu tulisi siirtää pois hyvinvointialueilta.

Lastensuojelun edunvalvoja riippumattomuus tulee turvata. Edunvalvojan tulisi olla riippumaton, mutta hyvinvointialue on kuitenkin nykyisellään palkkionmaksaja. Nykyisessä järjestämisessä on havaittu tämän osalta puutteita. HaO 21.12.2023 on arvioinut eräässä lastensuojeluasiassa: ”Hallinto-oikeus toteaa, ettei se osapuolten tulehtuneen suhteen vuoksi voi täysin luottaa siihen, että sille toimitetuissa lastensuojelun ja lastensuojeluyksikön asiakaskirjauksissa olisi tyhjentävästi ja objektiivisesti kirjattu [lapsen] valittajista ilmaisemat seikat. Edunvalvojan asiassa kertoman painoarvoa heikentää toisaalta hänen läheinen suhteensa vastuusosiaalityöntekijään sekä se, että [lapsen] hänelle kertomaan on voinut vaikuttaa hänen tietonsa osapuolten välisistä

erimielisyyksistä.” EOA:n kanteluratkaisu, jossa HaO:n kanta. Lastensuojeluyksikön menettely puheluiden kuuntelussa ja niiden sisällön kirjaamisessa (oikeusasiamies.fi)

Laki holhoustoimesta (esteellisyysperusteiden tarkistaminen 32 §, lupasäännösten ajantasaistaminen 34 ja 34 a §, 39 §, alaikäisen edunvalvonnan rekisteröinti 66 ja 66 a §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Vaihtoehdot ja työryhmän harkitsemissa kysymyksiä, joihin ei ehdoteta muutoksia (mietinnön luvut 5.1 ja 5.2)

Näkemyksenne näissä luvuissa käsiteltyjen asioiden lainmuutostarpeista?

-

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin?

-

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Puustinen-Korhonen Aila
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy